

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen
Postboks 2105 Vika
0125 Oslo

Deres ref:
25/362

Vår ref:
202504036-3

Dato:
06.05.2025

SVAR PÅ RAPPORT ETTER ANMELDT TILSYN AV 16.01.2025.

Vi viser til tilsynsrapport av 31.03.25 etter stedlig tilsyn i Oslo fengsel den 16.01.25 i tidsrommet fra klokken 09:00 til ca. klokken 16:30.

Temaene for tilsynet var svært omfattende i sin bredde i forhold til den korte tiden tilsynet varte. Det ble ikke innhentet dokumentasjon i forkant av tilsynet. Ledelsen informerte rådet under det innledende møtet under tilsynet, og det ble på forespørsel oversendt skriftlig informasjon til rådet i etterkant av tilsynet.

Vi setter pris på at tilsynsrådet møtte fengselets kontaktutvalg ved innsattrepresentantene.

Innledningsvis vil vi bemerke at vi undrer oss over at Oslo fengsel står alene som adresse for enkelte av anbefalingene. Vi bestemmer ikke et budsjetts størrelse, ei heller når nye fengsler skal bygges, i hvilket omfang fengsel med lavere sikkerhet skal nedlegges, eller hvordan lover, forskrifter og retningslinjer utformes. Videre har vi ingen beslutningsmyndighet på hvorvidt eksempelvis NAV skal være til stede i norske fengsler med både den statlige delen (arbeid) og kommunale delen (bolig).

Vi noterer oss at tilsynsrådet bemerker at rapporten ikke er en full gjennomgang av hvordan innsatte ivaretas i Oslo fengsel.

Vi tar rapporten på stort alvor, og vi vil i det følgende redegjøre for vår oppfølging av rapportens anbefalinger.

Oppfølging av anbefalinger.

Anbefaling: Oppfølging av innsatte som er dømt til forvaring

- *Fengselet bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser som er bedre rustet til å tilby nødvendig tilrettelegging og oppfølging.*

Oslo fengsel har ikke fått tildelt ekstra budsjettmidler for oppfølging av innsatte med tidsubestemt dom, og etterstreber derfor at forvaringsdømte ikke skal sone i ordinære høysikkerhetsfengsler

Kriminalomsorgen region øst

som Oslo fengsel. Det er per i dag to innsatte som soner forvaringsdom i Oslo fengsel, den ene har foregrepet soning og den andre soner rettskraftig forvaringsdom.

Etter rettskraftig forvaringsdom sender registreringskontoret i Oslo fengsel en anmodning til Ila fengsel og forvaringsanstalt om overføring av vedkommende. Det kommer da en bekreftelse fra Ila fengsel og forvaringsanstalt om at de har mottatt anmodningen, og innsatte blir satt på en venteliste. Oslo fengsel følger opp forespørselen sporadisk, for å ivareta at innsatte får informasjon om forventet ventetid.

Det arbeides kontinuerlig med å få forvaringsdømte overført til anstalter som er mer tilrettelagt for den type soning. Oslo fengsel oppfordrer derfor også forvaringsdømte selv til å søke om overføring til andre forvaringsanstalter.

Ila fengsel og forvaringsanstalt har hatt redusert kapasitet, men er nå blitt fullfinansiert som forvaringsinstitusjon og flytter derfor ut domsinnsatte for å gjøre plass til forvaringsdømte. Dette bør gi grunnlag for å kunne få overført de resterende forvaringsdømte i Oslo fengsel dit.

Anbefaling: Oppfølging av unge og eldre innsatte

- *Fengselet bør arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet.*

Oslo fengsel anerkjenner at å plassere barn sammen med voksne i fengsel er problematisk. Plassering av barn i slike omgivelser skal være en absolutt siste utvei, og skal kun skje for et kortest mulig tidsrom. I 2025 åpnet en ny ungdomsenhet på Evje, med totalt 11 plasser innen utgangen av året. Vi håper dette tiltaket vil bidra til å forhindre at barn blir plassert i Oslo fengsel.

Vi arbeider aktivt i samarbeid med regionkontoret for å sikre at barn ikke plasseres hos oss. Dersom barn unntaksvis plasseres hos oss, sitter de i en kort og avgrenset periode. De får ekstraordinær oppfølging.

- *Tilsynsrådet etterspør informasjon om hvorvidt samtlige unge i fengselet får tilbud om plass i ungdomsteamet. Dersom fengselet ikke har kapasitet til å inkludere samtlige unge innsatte i ungdomsteamet, ønsker Tilsynsrådet å få opplyst hvordan disse unge innsatte faktisk blir fulgt opp.*

Alle innsatte i aldersgruppen 18-24 år er i kontakt med ungdomsteamet og får tilbud om oppfølging og ungdomskartlegging. Oppfølgingstettheten vil imidlertid variere i takt med innsattes ønske om oppfølging og omfang av samarbeid.

- *Fengselet bør sørge for å få nødvendige pleie- og omsorgstilbud til eldre innsatte. Dette må følges opp i dialog med den kommunale helse- og omsorgstjenesten og aktuelle helsemyndigheter.*

Eldre innsatte har det samme tilbudet om helse og omsorgstjenester som de som ikke sitter i fengsel jf. pasient- og brukerrettighetsloven, §§ 1-1, 1-2 og 2-1.

I de tilfellene der innsatte har behov for hjelp knyttet til helsemessige behov på grunn av høy alder, tar fengselet kontakt med helsetjenesten i fengselet, som ved behov tar kontakt med hjemmetjenesten i bydelen. Hjemmetjenesten vil da få adgang til fengselet for å avhjelpe innsatte.

Slike behov avdekkes imidlertid kun unntaksvis.

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med utenlandsk bakgrunn

- *Fengselet bør sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Oslo fengsel benytte tolk.*

Oslo fengsel tilstreber å tilby tolketjenester i alle situasjoner det er nødvendig. Behovet for bruk av tolk blir avdekket ved innkomstsamtalen som gjøres med alle innsatte ved innsettelse. Oslo fengsel har laget en rutinebeskrivelse for bruk av tolketjenester, og som følger vedlagt. Vi bruker tolketjeneste fortrinnsvis på telefon, men kan også benytte oss av skjermtolking og fysisk oppmøte.

I tillegg til dette har vi flere ansatte som behersker flere språk, og kan brukes som tolker i tråd med rundskriv 1/2018 fra KDI.

Vi har et detaljert informasjonshefte til innsatte som er oversatt til engelsk, polsk, rumensk, og spansk.

Vi erkjenner at vi burde hatt flere vedtak på engelsk, men det har vi ikke kapasitet til. Bruk av tolk er en måte å kompensere for dette på.

Vi erkjenner at vi bør bruke tolk oftere.

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med helseutfordringer

- *Fengselet bør sørge for at psykisk syke innsatte får nødvendig helsehjelp. Hvis fengselet ser at innsatte trenger helsehjelp de ikke får, bør dette tas opp med tilsynsmyndighetene på helseområdet. Videre bør fengselet vurdere alternative straffegjennomføringsmetoder for de som er for syke til å sone i fengsel.*

Det er dessverre for mange psykisk syke i Oslo fengsel, og noen av disse burde hatt plass i psykiatrien, herunder sikkerhetspsykiatrien.

Oslo fengsel har en faglig sterk helseavdeling, og vi har Oslo universitetssykehus/fengselspsykiatrisk poliklinikk som gir et svært godt tilbud til disse innsatte.

Helseavdelingen er etter vår oppfatning underdimensjonert. Personalet gjør en enestående innsats. Åpningstiden er noe utvidet, men vi burde hatt helseavdeling bemannet også på natt. Vi samarbeider tett med Oslo legevakt. Både helseavdelingen og fengselet kartlegger innsatte ved innkomst.

Oslo fengsel har tett dialog med helseavdelingen og fengselspsykiatrisk poliklinikk. Hvis den innsatte ber om det, skal ansatte formidle kontakt med helsetjenesten. Ansatte skal også av eget tiltak formidle kontakt med helsetjenesten hvis det er noe som tyder på at den innsatte er syk. Hvis innsatte er under 18 år, skal tilsatte formidle kontakt med helsetjenesten så snart som mulig etter innsettelsen, jf forskriften § 3-16.

De bekymringsmeldinger fengselet har levert har blitt iver tatt tilstrekkelig av helsetjenesten. Vi har en opplevelse av at bekymringene er tatt på alvor, og at innsatte deretter har mottatt den helsehjelpen de er i behov av. Vi er bevisst vår plikt til å varsle Helsetilsynet ved behov.

Dersom en bekymringsmelding gjelder en varetektsfengslet innsatt sendes bekymringsmeldingene til politiet ved påtaleansvarlig, f.eks. med anmodning om varetektssurrogat.

Fengselet fatter en rekke vedtak om straffegjennomføring i institusjon og på sykehus, samt av og til om straffavbrudd av helsemessige årsaker om det er grunnlag for det, jf. strgfl. § § 12, 13, og 35.

Anbefaling: Målsetning om mindre innlåsing og isolasjon

- *Fengselet bør etterstrebe å nå CPTs målsetning om minst 8 timer utenfor cella. Tilsynsrådet ber om en redegjørelse for hvordan fengselet planlegger å øke utetiden for samtlige innsatte. Det bør ikke være slik at noen avdelinger får mindre utetid enn andre som følge av lav bemanning og høyt belegg.*

Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) anbefaler at innsatte får minst åtte timer utenfor cellen hver dag med meningsfulle aktiviteter.

Vi mener innsatte i norske fengsler som utgangspunkt burde få minst 12 timer utenfor cellen hver dag med meningsfulle aktiviteter.

Vi antar tilsynsrådet ikke mener anbefalingen omhandler innsatte på restriksjoner (besluttet av retten) eller innsatte som er utelukket fra fellesskapet i medhold av straffegjennomføringsloven § 37.

Vi erkjenner at det er alt for mye innlåsing og faktisk isolasjon i Oslo fengsel, og vi deler tilsynsrådets bekymring.

Vi synes det er urimelig at Oslo fengsel står som eneste adresse for denne viktige anbefalingen. Oslo fengsel rår ikke over budsjett, bemanning, belegg og bygningsmessige forhold alene.

Tilsynsrådet viser til brev fra Sivilombudet av 05.11.24. Vi viser til Sivilombudets særskilte melding til Stortinget 04.03.25 om innlåsing og faktisk isolasjon i fengslene, herunder Oslo fengsel. Vi tar også et lite tilbakeblikk.

Etter Sivilombudets besøk i Oslo fengsel i 2018, uttalte Oslo fengsel 23.09.19 følgende til punktet om at innsatte skal få anledning til å tilbringe minst åtte timer utenfor cella hver dag:

«Hovedårsaken til omfattende bruk av isolasjon i Oslo fengsel, er mangel på ressurser og bygningsmessige forhold. Situasjonen er svært krevende.

Vi nevner spesielt Sivilombudsmannens særskilte melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler, datert 18.06.19. Vi viser videre til «Tiltaksplan for forebygging av isolasjon i kriminalomsorgen» – anbefalinger fra arbeidsgruppe oppnevnt av Kriminalomsorgsdirektoratet avgitt i mai 2019, og endelig viser vi til at Kriminalomsorgsdirektoratet nå arbeider med oppfølging av tiltaksplanen, for å redusere bruk av isolasjon i kriminalomsorgen, både på kort og noe lengre sikt.

Vi klarer ikke å imøtekomme denne anbefalingen nå: det krever økte ressurser i form av økt bemanning. Når det er sagt, arbeider vi kontinuerlig med å gjøre det beste ut av de forutsetningene som foreligger, og med å forbedre rutineene våre. Vi viser til punktet under om endret dagsorden i alle avdelinger.

Vi har utarbeidet forslag til nye dagsordener i samtlige avdelinger, som vil gi alle innsatte et fellesskap på 2 timer eller mer, jamfør tidligere punkt. Forslagene er risikovurdert. Vi planlegger iverksettelse den 15.10.19. De fleste innsatte i Oslo fengsel har imidlertid

felleskap langt ut over 2 timer, og ny dagsorden vil ikke påvirke det eksisterende fellesskapet.

Avslutningsvis vil vi nok en gang bemerke at det er helt avgjørende at Oslo fengsel blir tilført økte ressurser til blant annet et aktivitetsteam, for fullt ut å kunne etterkomme Sivilombudsmannens anbefalinger.»

Ny dagsorden ble innført 04.11.19.

Vi har redegjort for tematikken om økt utetid fra cellene flere ganger, og nevner her:

Oslo fengsel i brev av 12.11.19 til KDI – 12 timer utenfor cellen, konklusjon:

«Vi redegjorde for konsekvensene av å innføre en minstestandard på 12 timers utetid fra cella. Vi beregnet et behov for 9 betjenter til fritidsavdelingen, 25 nye verksbetjenter, 10 betjenter i avdeling og 12 betjenter i turnus i tillegg, totalt 56 stillinger. Vi anbefalte å vente til et nytt Oslo fengsel er bygd, fordi minstestandarden også ville kreve omfattende bygningsmessige endringer. Vi ønsket derfor å bruke aktivitetsbygget i langt større grad, noe som ville kreve 9 fritidsbetjenter i turnus.»

Oslo fengsel i brev av 27.11.20 til KDI – 8 timer utenfor cellen, konklusjon:

«Oslo fengsel kan gjennomføre 8 timers utlåsingstid for innsatte som kan være sammen med andre innsatte og oppnå 2 timer meningsfullt samvær for isolerte innsatte, men det vil kreve store bygningsmessige endringer, reduksjon i kapasitet og økt bemanning for å ivareta sikkerhet, arbeidsmiljø og innhold i straffegjennomføringen. Ved å svare på spørsmålene med en kombinasjon av alternative tiltak - og mellom 20 og 25 nye stillinger - vil Oslo fengsel kunne innføre 8 timers utetid for alle innsatte. Dette vil koste om lag 15 – 18 millioner i økte lønnsutgifter, mot 34 millioner (reelt 42 millioner) meldt inn ved 12-timers utetid (56 stillinger). Vi fraråder imidlertid sterkt å påtvinge Oslo fengsel krav om 8 timers utetid for alle innsatte nå, med eksisterende bygningsmasse, da et nytt Oslo fengsel er under utredning og planlegging. Som beskrevet over: konsekvensene vil være til dels dramatiske.» (Eksempler på konsekvenser: mangel på fellesskapsrom, størrelse på avdelinger, mangel på arbeidsplasser og aktivitetsrom, størrelse luftegårder, krav til tilsyn, krav til bygningsmessige endringer, hendelser, innsatte som ikke kan møte hverandre/konflikt, arbeidsmiljø, osv.)

«Vi forventer at vi får midler til et aktivitetsteam for 2021, jf. forslag til statsbudsjett. I tillegg anbefaler vi at Oslo fengsel får økt budsjett, slik at vi kan tilsette 9 fritidsbetjenter i turnus, som kan drifte fritidsavdelingen på dag, kveld og i helg. Det vil bety mye frem til et nytt Oslo fengsel står ferdig.»

Gjennomsnittlig tid utenfor cellen har gradvis økt i Oslo fengsel fra ny dagsorden ble innført høsten 2019 - til 4,3 timer. Det var maksimalt av hva som var mulig, gitt bemanning og bygningsmessige forhold, budsjett og belegg. Senere har vi fått aktivitetsteam og ungdomsteam og gjennomsnittlig utetid er nå på 4,7 timer.

Sivilombudet gjennomførte tilsyn i Oslo fengsel i 2024 og i vår redegjørelse til Sivilombudet, skrev vi blant annet dette i brev av 19.02.24:

«Vi viser til Sivilombudets særskilte melding til Stortinget fra 2019 om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler. Denne meldingen traff særlig Oslo fengsel. Vi har økt gjennomsnittlig utetid, men innsatte er allikevel innlåst i snitt så mye som 19,3 timer i døgnet.

Det er svært alvorlig, ikke minst fordi vi har mange innsatte i en særlig sårbar fase i varetekt, og vi har et rekordhøyt antall unge innsatte under 24 år.

Isolasjon og mangel på menneskelig kontakt kan medføre alvorlige helseskader. I en slik sårbar og for mange ekstrem livskrise, kan behovet for menneskelig kontakt, helseoppfølging, samtaler med f.eks. prest og imam være særlig stort. Behovet for bistand til praktiske gjøremål kan være tilsvarende stort, osv. Vi bemerker også at utelukkelse fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven § 37 har fengselsfaglig begrunnelse, og det er enkeltvedtak med klageadgang, osv. Beslutning om isolasjon bestemt av retten, kan påkjæres. På mange måter mener vi faktisk isolasjon som følge av bygningsmessige- og bemanningsmessige forhold, samt dagsorden, fortsatt bør få mer fokus. For mange innsatte i Oslo fengsel har tilnærmet like mye innlåsing/isolasjon som følge av faktisk isolasjon/innlåsing – uten krav på vedtak som kan påklages, uten fengselsfaglig begrunnelse.

Det er som kjent og nevnt for mye isolasjon/innlåsing i Oslo fengsel. Bred forskning viser at isolasjon kan føre til omfattende skadevirkninger av psykisk og fysisk art.

Skadevirkningen av isolasjon/innlåsing i fengsel er godt dokumentert. Innsatte kan være en utsatt gruppe, og varetektsinnsatte kan være i en særlig sårbar situasjon. Alvoret forsterkes av et økt antall innsatte med psykiske lidelser.

Mange opplever en brå og dramatisk overgang fra sitt liv i det fri med akutte tap. Vi er lovpålagt å forebygge og avhjelpe skadelige virkninger av isolasjon og legge til rette for at domfelte kan gjøre en egen innsats for å motvirke nye straffbare handlinger. Vi bør ikke møte dette med isolasjon/innlåsing. Vi gjør det i for stor grad.»

I brev av 05.11.24 konkluderer Sivilombudet med høy risiko for umenneskelig og nedverdiggende behandling av innsatte i Oslo fengsel pga isolasjon og innlåsing.

Fra konklusjonen:

«Selv om fengselet har innført en rekke organisatoriske tiltak for å redusere omfanget av isolasjon og manglende menneskelig kontakt i senere år, er effekten av disse tiltakene begrenset. Årsaken til dette er at de bygnings- og bemanningsmessige forhold ved fengselet ikke er endret, samtidig som belegget er høyt. Dette er forhold fengselet selv bare i svært begrenset grad rår over ...

Sivilombudet ber Kriminalomsorgsdirektoratet informere om hvilke tiltak som gjennomføres for å redusere omfanget av isolasjon i Oslo fengsel og sikre at de innsattes menneskerettigheter overholdes».

I brev av 20.11.24 redegjorde Oslo fengsel internt til region øst om tiltak som kan gjennomføres for å redusere omfanget av isolasjon i Oslo fengsel og sikre at innsattes menneskerettigheter overholdes, jf. nevnte brev fra Sivilombudet, vi skrev blant annet:

«Vedlagt følger også vårt brev av 19.02.24 til Sivilombudet. Brevet viser en rekke tiltak vi har innført de siste årene, med god hjelp av nivåene over oss og politiske vedtak:

- ny dagsorden*
- økt gjennomsnittlig utetid*
- økt aktivitetsprosent*
- flere program, tilbud, AMO-kurs, fagbrev, osv.*
- aktivitetsteam, ungdomsteam*

-gjenåpnet sykkelverkstedet
 -økt § 12, RusPol/TSB, økt samarbeid ICC moskeen
 -m.m.»

Til tross for dette, er det alt for mye innlåsing i Oslo fengsel, og for mye bruk av isolasjon. Det skyldes bygnings- og bemanningsmessige forhold, samtidig som belegget er høyt.

Oslo fengsel har følgende forslag til tiltak, og vi tar med beslutninger der noen allerede nettopp er innført, som får reell betydning fremover, samt at det skal bygges et nytt fengsel:

- 1. Nytt Oslo fengsel gir langt mindre innlåsing/isolasjon.*
- 2. Vi søker fortsatt kontinuerlig etter fengselsbetjenter. Lønnsnivået må opp i kriminalomsorgen.*
- 3. Redusert belegg, 80 %, med dagens bemanning, vil gi mindre innlåsing/isolasjon. Gjennomsnittlig utetid vil kunne øke fra dagens 4,7 timer i snitt. Reduksjon i belegget vil også som kjent få stor betydning for tilbudet fra forvaltningssamarbeidspartene våre.*
- 4. Nye 2. avdeling er i gang, og vi jobber nå på en delvis ny måte med krevende innsatte og de som er utelukket i medhold av straffegjennomføringsloven § 37: økt statisk sikkerhet og økt dynamisk sikkerhet gir mindre isolasjon og en tendens nå: færre hendelser.*
- 5. Vi øker nå antall sosialkonsulenter fra 2 til 4 ansatte, jf IDF.*
- 6. Vi øker ungdomsteamet med 1 ansatt, jf. IDF.*
- 7. Vi planlegger å øke kultur- og fritidsavdelingen med 2-3 ansatte, jf. IDF.*
- 8. Budsjettet må videreføres til tross for redusert belegg. Dermed kan vi dekke opp ved behov, og fortsatt skjerme MASH og aktivitetsteamet, samt ungdomsteamet.»*

Oslo fengsel tar altså tilsynsrådets følgende anbefaling på stort alvor:

Fengselet bør etterstrebe å nå CPTs målsetning om minst 8 timer utenfor cella. Tilsynsrådet ber om en redegjørelse for hvordan fengselet planlegger å øke utetiden for samtlige innsatte.

Det bør ikke være slik at noen avdelinger får mindre utetid enn andre som følge av lav bemanning og høyt belegg.

Redegjørelsen over viser at vi har arbeidet aktivt med temaet i flere år. Oslo fengsel vil ikke klare målsettingen om 8 timer utenfor cella nå. Vi beklager det sterkt.

I skrivende stund har vi 95,3 % belegg og omfattende bemanningsutfordringer.

Oslo fengsel har over tid argumentert for redusert belegg, altså færre innsatte, i brev av 12.10.23 og senere, senest i møte med Kriminalomsorgsdirektoratet og region øst 24.04.25.

Flere ansatte slutter, som følge av at Oslo fengsel skal stenges. Et nytt Oslo fengsel vil medføre 8 timer utenfor cella, forhåpentligvis mer. Det hjelper dessverre ikke nå.

I brev av 06.01.25 innvilget KDI Oslo fengsel 2,5 millioner for å øke aktivitet/utetid gjennom flere ansatte i kultur- og fritidsavdelingen, og dermed økt bruk av aktivitetsbygget. Det er bra.

I tillegg jobber vi for å fylle alle arbeidsplasser til enhver tid.

Oslo fengsel deltar bevisst i debatter, i media, osv., for å vise åpenhet rundt innlåsningsproblematikken og påpeke at situasjonen er alvorlig. Med søkelys på årsaker som bygningsmessige forhold, bemanning, budsjett og belegg, ber vi om forståelse for at vi ikke kan løse dette alene.

Fra 01.11.25, håper vi på bedre forhold for de innsatte som er igjen etter overføringer til Romerike fengsel.

Bemanning, bygningsmessige forhold, budsjett og belegg har altså stor betydning for utetiden.

Avdelingene i Oslo fengsel har i stor grad et ulikt faglig preg, med forskjellige avdelingsrutiner og dagsorden. Utetiden varierer derfor i de ulike avdelingene. Avdelingenes dagsorden gjennomføres i dagens situasjon. Vi gjør hva vi kan for å unngå at dagsorden må settes til side som et krisetiltak av bemanningsmessige årsaker – noe som vil innebære minimum 2 timers utetid for alle innsatte, primært gjennom bruk av luftegårdene.

- *Tilsynsrådet fremhever at det vil være svært alvorlig hvis det er innsatte i Oslo fengsel som får mindre enn 2 timer meningsfylt kontakt hver dag. Det bes om en tilbakemelding på dette.*

Oslo fengsel deler tilsynsrådet bekymring rundt isolasjon som et alvorlig, inngripende og helseskadelig tiltak.

Alle avdelinger ved Oslo fengsel har siden høsten 2019 fulgt en dagsorden som skal ivareta kravet om at alle innsatte mottar tilbud om minimum 2 timer fellesskap hver dag. Denne dagsorden sikrer at minimumskravene til daglig meningsfull menneskelig kontakt blir ivaretatt.

Dersom det unntaksvis skulle være tilfeller der innsatte ikke gis tilbud som følge av avdelingens dagsorden, enten på bakgrunn av bemanningsmessige forhold eller akutte bygningsmessige forhold, vil det fattes vedtak etter straffegjennomføringsloven § 37, 9. ledd.

Vi oppretter ukeplaner for utelukkede innsatte i henhold til rundskriv KDI 3/2023. Ukeplaner skal sikre at den innsatte daglig gis tilbud om minimum 2 timer meningsfull menneskelig kontakt og inneholder en mer detaljert plan over hva som kan tilbys den innsatte hver dag. Denne oppdateres i henhold til hva som er gjennomført og hvorfor tiltaket eventuelt ikke er gjennomført.

Anbefaling: Behov for bedre planlegging av aktiviteter

- *Fengselet bør sikre at innsatte mottar et tilfredsstillende sysselsettings- og aktivitetstilbud. Fengselet bør etterstrebe bedre planlegging av aktiviteter og besøk til biblioteket.*

Det er for mye innlåsing og isolasjon i Oslo fengsel. Menyen av sysselsettings- og aktivitetstilbud er omfattende. Men, tilbudet er underdimensjonert.

Vi jobber for økt bemanning, og ser frem til et nytt Oslo fengsel. Belegget er for høyt i forhold til antall innsatte.

I år har Oslo fengsel fått bevilget 2,5 millioner i øremerkede midler, for å styrke kultur- og fritidsavdelingen slik at de kan utvide tilbudet også på kveldstid og i helgene. Det er svært bra.

Oslo fengsel tilbyr nå flere program og fagbrev enn noen gang.

Vi samarbeider tett med forvaltningssamarbeidspartnerne våre, for eksempel skole og NAV. Videre har vi en driftssjef som blant annet skal fokusere på å utnytte kapasiteten optimalt i alle

verkstedene innenfor sikkerhetsmessige forsvarlige rammer.

Aktivitetsprosenten i Oslo fengsel er nå på om lag 60 %, mot 54 % for om lag tre år siden. Oslo fengsel vil aldri nå målkravet om 85% aktivisering. Det skyldes bygg, bemanning, belegg og budsjett.

Oslo fengsel har utarbeidet en dagsorden som blant annet sikrer alle innsatte adgang til biblioteket.

Et nytt Oslo fengsel vil bedre situasjonen betraktelig.

Anbefaling: Målsetning om mindre bruk av utelukkelse fra fellesskapet

- *Fengselet bør redusere antall vedtak om utelukkelse fra fellesskapet. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på hvordan fengselet vil jobbe for å redusere bruken av utelukkelse.*

Fengselet jobber aktivt hver dag for å redusere bruk av utelukkelse fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven § 37, med særlig fokus på dynamisk og statisk sikkerhet. Vi har et forsterket samarbeid med politiet, og har utarbeidet en oppdatert oversikt over hvilke innsatte som ikke kan møte med hverandre, f.eks. på grunn av alvorlige konflikter. Det er viktig som forebyggende tiltak.

Samtidig understreker vi at utelukkelse fra fellesskapet, kan være riktig av faglige grunner. Vi har i perioder krevende innsatte, og hensynet til sikkerhet for ansatte og innsatte veier svært tungt.

Vi har etablert en ny avdeling for å ivareta de som er utelukket fra fellesskapet på en forsvarlig måte, med en ny faglig tilnærming, herunder et mål om kortest mulig utelukkelsesperiode, med et godt innhold.

Vi tilstreber daglig at det er tilstrekkelig bemanning ved Oslo fengsel. Dette er et av de viktigste virkemidlene for å kunne jobbe målrettet mot behovet for utelukkelse av fengselsfaglige grunner da det reduserer antallet uønskede hendelser.

Vi bruker også straffegjennomføringsloven § 39 i økt grad som alternativ til § 37.

Innsatte som er utelukket fra fellesskapet av faglige grunner, får særlig oppfølging. Det fattes vedtak med begrunnelse og klageadgang.

Innsatte som er isolert/innlåst som følge av dagsorden, bekymrer oss mer.

Anbefaling: Oppfølging ved bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

- *Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på hvordan fengselet vil jobbe for å redusere bruken av sikkerhetscelle.*

Vi skal gjennomføre straff og varetekt på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte for ansatte, innsatte og samfunnet. Vi bruker sikkerhetscelle kun når det er strengt nødvendig, begrunner vedtakene godt og oppholdet skal ikke være lengre enn strengt nødvendig. Vi forsøker først og fremst mindre inngripende tiltak. Tvangsmidler er svært inngripende og stiller store krav til oss.

Sikkerhetscelle brukes utelukkende når det er strengt nødvendig for å:

- a) hindre alvorlig angrep eller skade på person, herunder å hindre en innsatt å skade seg selv.
- b) hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig skade på eiendom.
- c) hindre rømning eller unnvikelse fra fengsel.

Vi har i perioder krevende innsatte og alvorlige hendelser. Noen er i konflikt med hverandre, og dette har vi nå relativt god oversikt over. Det er mangel på plasser i psykiatrien. Vi har alt for lav bemanning. Vi har etablert en ny avdeling, med forsterket bemanning, som et tiltak også for å redusere bruk av sikkerhetscelle.

- *Fengselet bør sørge for notoritet om den nøyaktige varigheten av bruk av sikkerhetsseng.*

I sikkerhetscelle-statistikken fremkommer den nøyaktige varigheten av bruk av sikkerhetsseng. Den forenklete oversikten hvor det deles inn i hele døgn er ikke å anse som dokumentasjon, og er kun egnet til å gi et oversiktsbilde.

- *Fengselet bør sørge for at de innsatte gis mulighet til å følge med på klokken selv i sikkerhetscellen med sikkerhetsseng.*

Ved bruk av sikkerhetsseng har vi alltid to betjenter til stede, og gjennom dialog og samtale, kan vi formidle hvor mye klokken er. Denne menneskelige dimensjonen er svært viktig.

Situasjonen er helt annerledes i sikkerhetscellene.

Rommet hvor sikkerhetssengen står vil til tross for dette nå få et veggur, jf. anbefalingen.

Anbefaling: Kroppsvisitasjoner skal kun brukes når det er nødvendig

- *Tilsynsrådet ber om å få tilsendt de nye rutinene for kroppsvisitasjon i fengselet.*

Kroppsvisitasjoner foretas kun når det er nødvendig og forholdsmessig, jf.

straffegjennomføringsloven § 27, jf. KDIs midlertidige føringer for kroppsvisitasjon av 21.09.2020.

Vedlagt følger de nye rutinene for kroppsvisitasjon i fengselet, i tråd med de ovennevnte føringene. Kroppsvisitasjon utføres ikke rutinemessig.

Vi gjør oppmerksom på at del to av den vedlagte rutinen: «Gjennomføringsform og dokumentasjon av personkontroll av innsatte» er unntatt offentlighet av hensyn til sikkerheten i fengselet, jf strgjfl. § 7 (1) bokstav c.

- *Tilsynsrådet understreker viktigheten av at inngripende tiltak kun brukes når det er nødvendig og forholdsmessig, og at fengselet alltid må vurdere om sikkerheten kan ivaretas på andre måter (minste inngreps prinsipp).*

Vi viser til de vedlagte rutinene for kroppsvisitasjon. De generelle, individuelle, og situasjonsbetingede vurderingene som betjentene er pålagt å gjøre, vil fremkomme av rutinebeskrivelsen.

Det foretas i alle tilfeller vurderinger vedrørende om sikkerheten i fengselet kan ivaretas på mindre inngripende måter enn ved bruk av kroppsvisitasjon, utelukkelse fra fellesskap og bruk av sikkerhetscelle/seng. Vi viser for øvrig til vårt svar vedrørende CPTs målsetting om minimum 8 timer ut av cellen, som viser til en bemanningssituasjon og et belegg som tidvis forårsaker økt bruk av inngripende tiltak for å ivareta sikkerheten til både innsatte og ansatte ved Oslo fengsel.

Anbefaling: Behov for styrket personvern

- *Fengselet bør unngå å markere celledørene på en måte som viser om en innsatt er utelukket fra fellesskapet eller lignende. Fengselet bør etterstrebe andre måter å holde oversikt på som samtidig ivaretar de innsattes personvern.*

Vi er enige i at det ikke er heldig med merking av utelukkelse på celledør.

Med tanke på de store avdelingene, det høye tempoet i avdelingene, og det faktum at det er mange ansatte og vikarer som jobber i avdelingene, ser vi det ikke som sikkerhetsmessig forsvarlig å ikke ha merking på dør. Vi har per i dag ingen gode alternativer som i varetar de sikkerhetsmessige aspektene rundt dette, ut over merking av celledør. I et nytt Oslo fengsel, vil situasjonen heldigvis være helt annerledes.

Anbefaling: Gradvis tilbakeføring til samfunnet

- *Fengselet bør sikre progresjon i tilbakeføringsarbeidet. Det er klart uheldig at innsatte blir værende lenger i et høysikkerhetsfengsel enn det som er nødvendig.*

Vi savner mer utdyping av grunnlaget for anbefalingen.

Riksrevisjonens rapport av 20.10.22 kritiserer tilbakeføringsarbeidet i kriminalomsorgen. De peker blant annet på at ansvarlige departementer i liten grad har gjennomført tiltak for å tette glippsonene som de vedtok i tilbakeføringsstrategien fra 2017. Dette tar vi på stort alvor.

Det er nå færre plasser i fengsel med lavere sikkerhet. Det rår vi ikke over.

Vi samarbeider godt med Oslo friomsorgskontor, Oslo overgangsbolig, Exin (Oslo kommune), Røde Kors, Wayback og en rekke andre aktører.

Lokalt har Oslo fengsel tatt store grep i 2025 ved at vi har doblet antall sosialkonsulenter fra 2 til 4. En av sosialkonsulentens viktigste oppgaver er å sikre kvaliteten på tilbakeføringsarbeidet på de ulike avdelingen i samarbeid med avdelingsleder. Vi etablerte også et ungdomsteam i 2023 med 6 ansatte som jobber konkret med tilbakeføringsarbeidet blant de unge innsatte. Vi ser at dette har hatt god effekt ved at unge innsatte i større grad løslates til tryggere rammer og større tilbud.

Vi skulle gjerne hatt en bemannings- og ressurssituasjon, som gjorde tilbakeføringsarbeidet bedre. Vi er en unik arena for endringsarbeid, og i stedet har vi alt for mye innlåsning og isolasjon.

- *Fengselet bør føre statistikk over avlyste fremstillinger til spesialisthelsetjenesten, viktige familieanliggender m.m.*

Alle innmeldte fremstillinger som blir avlyst registreres i vårt avvikssystem med begrunnelse for avlysningen.

I første tertial 2025 er det registrert 4 avlyste helsefremstillinger og alle er avlyst grunnet mangel på personell. Ansatte har blitt tilbudt overtidsbetaling for gjennomføring, uten at det har vært mulig å skaffe nok betjenter til å kunne gjennomføre fremstillingen.

Av de fire fremstillingene ble en fremstilling avlyst grunnet for kort varsel fra helseavdelingen. Fengselet mottok varsel for oppsatt time kun en dag før timeavtalen. På bakgrunn av

bemanningshensyn var det ikke mulig å få tilstrekkelig personell til å gjennomføre denne fremstillingen.

Fengselet prioriterer denne type fremstillinger. Der fengselet mottar varsling i god tid før oppsatt timeavtale planlegges det i samarbeid med avdelingsleder en fremstilling. Dette gjennomføres for å sikre at det er tilstrekkelig bemanning igjen i avdeling og sikre at vi har personell til å bistå i gjennomføringen av fremstillingene.

Ved akutt sykefravær som gir lav bemanning, må driften av fengselet prioriteres. I unntakstilfeller medfører dette dessverre at helsefremstillinger må utsettes.

Med hilsen

Nils Leyell Finstad
fengselsleder

Kenneth Stemland
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kopi: Kriminalomsorgen region øst.